

Leids Universitair
Medisch Centrum

De rol van genomics in oncologie research

Kees Tensen
Afd Huidziekten LUMC
LEIDEN

Kees Tensen

Moleculair bioloog.

Gepromoveerd in Nijmegen, post-doc in VU Amsterdam (2x) en Utrecht
Brighton, Hamburg, Murcia

Hoofd onderzoekslaboratorium afd. Huidziekten LUMC sinds 2000

Vanaf 2013 ook Opleidingsdirecteur Bachelor Biomedische wetenschappen UL

Geen 'disclosures'

Antwoord op de volgende vragen:

Wat is kanker en hoe ontstaat het?

Wat is genomics?

Hoe draagt genomics bij aan het verbeteren van diagnose en behandeling van kanker?

Welke nieuwe ontwikkelingen kunnen we verwachten in de komende jaren?

Hoe ontstaat kanker? Abnormale chromosomen?

In 1902 postuleerde Boveri:

Theodor Boveri
(1852-1915)

Kanker is cellulair probleem

Kanker ontstaat uit een cel (klonale evolutie)

Deze cel bevat een abnormaal chromosoom complex

Dit complex wordt na deling doorgegeven aan dochter cellen

Hoe ontstaat kanker? Door een virus?

1908: Ellerman en Bang isoleerden m.b.v. filtratie een partikel dat leukemie van kip op kip over kan brengen

1911: Peyton Rous deed hetzelfde voor een solide tumor > Rous sarcoma virus

Peyton Rous
(1879-1970)

Hij kreeg voor dit werk in 1966 de Nobelprijs

2023: 15% van alle kankers zijn virus geassocieerd

- Baarmoederhalskanker (HPV)
- Hepatocellulaire carcinomen (HBV and HCV)

Hoe ontstaat kanker? Door exogene factoren?

Eind 18e eeuw werd al gesuggereerd dat er een verband is tussen roet en teelbalkanker (veelvuldig gezien bij schoonsteenvegers)

In jaren 50 eerste case control studie die verband aantoonde tussen roken en longkanker en in 1964 definitief bewezen.

Nu weten we dat sigarettenrook tenminste 70 carcinogene componenten bevat en dat 90 % van alle longkanker doden geassocieerd is met roken

Roken draagt ook bij aan ontstaan van lever-, darm-, maar ook huidkanker

Hoe ontstaat kanker? Door erfelijke factoren?

Borstkanker komt veel vaker voor in bepaalde families (Broca, 1866)

Vrouwen hebben hogere kans op borstkanker als moeder overleden is aan borstkanker (Lane-Clayton, 1926)

Bij ongeveer 5-10 % van alle mensen met kanker is een erfelijke aanleg de belangrijkste oorzaak van de ziekte.

Aangetoond voor o.a. alvleesklier, eierstok, dikke darm, maag, schildklier, prostaat, retinoblastoom, nier

Kanker is een genetische ziekte

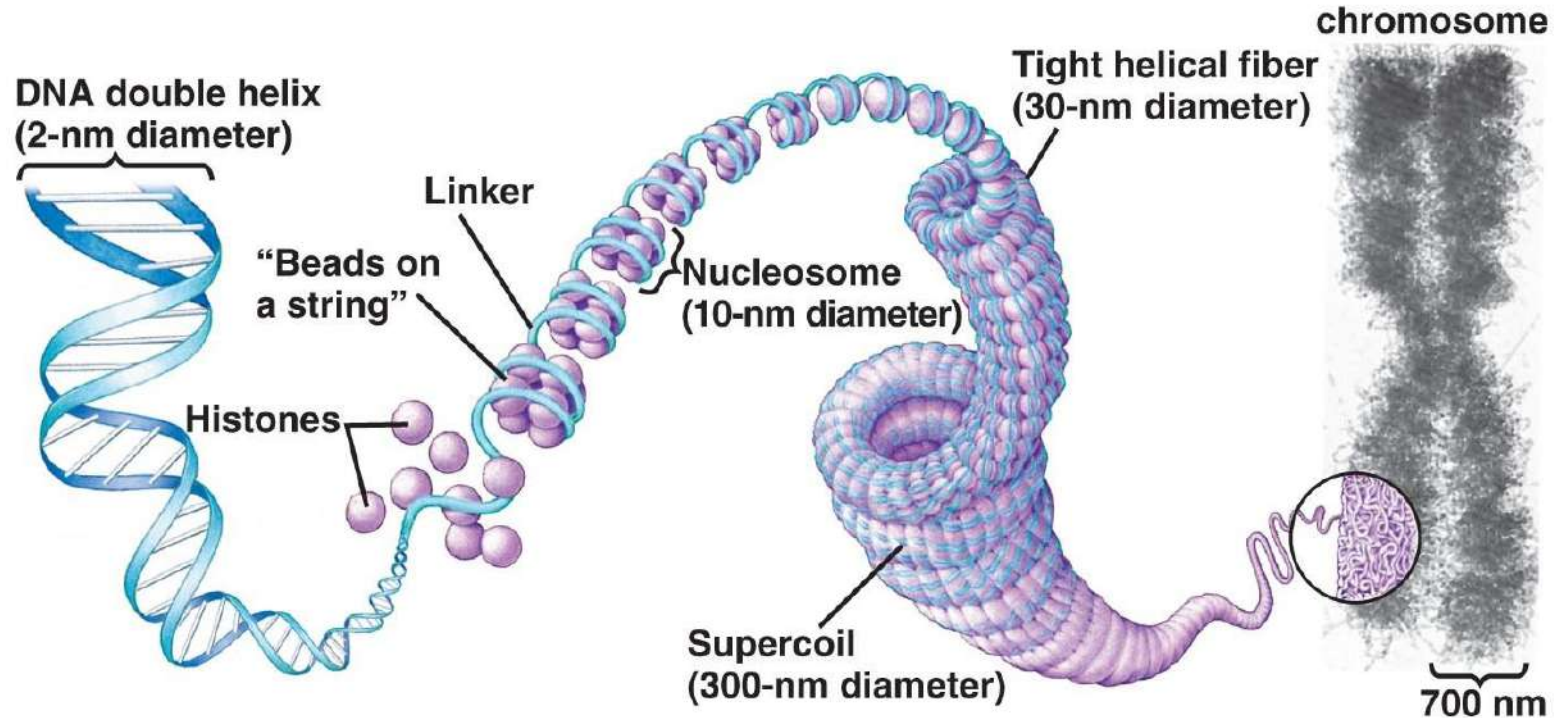
Kanker is een genetische ziekte:

Kiembaan en/of somatisch DNA

Genomics is de wetenschap van het verkrijgen, begrijpen, interpreteren en benutten van DNA kennis

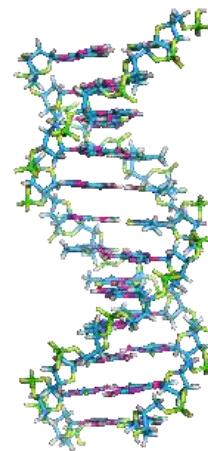
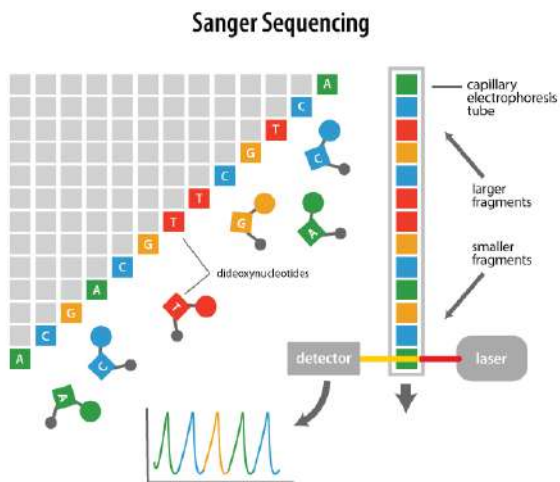
DNA bevat de erfelijke informatie

Copyright © 2009 Pearson Education, Inc.

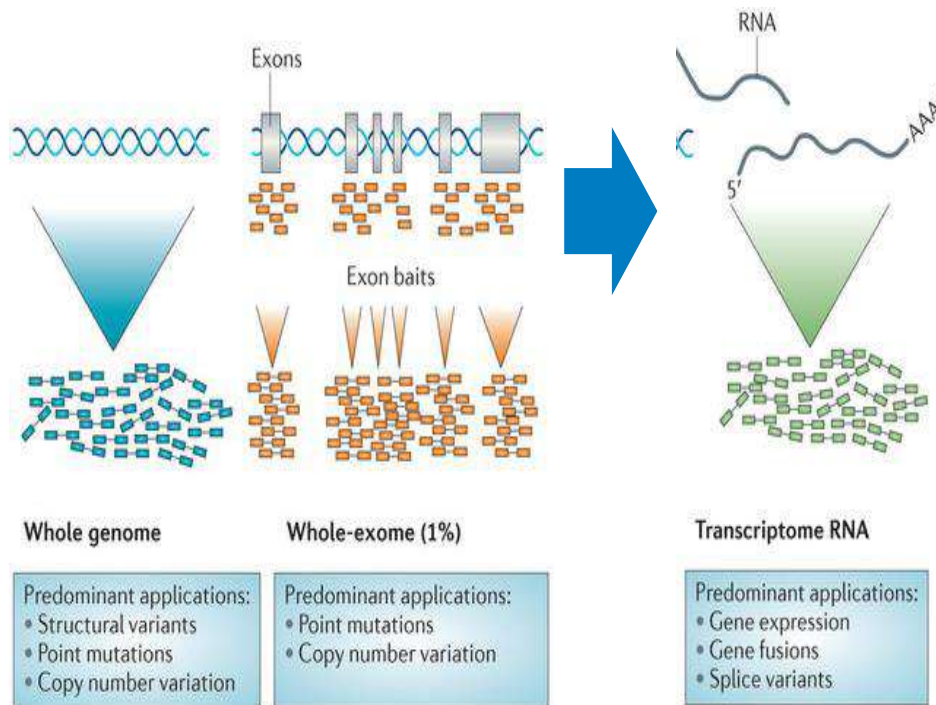
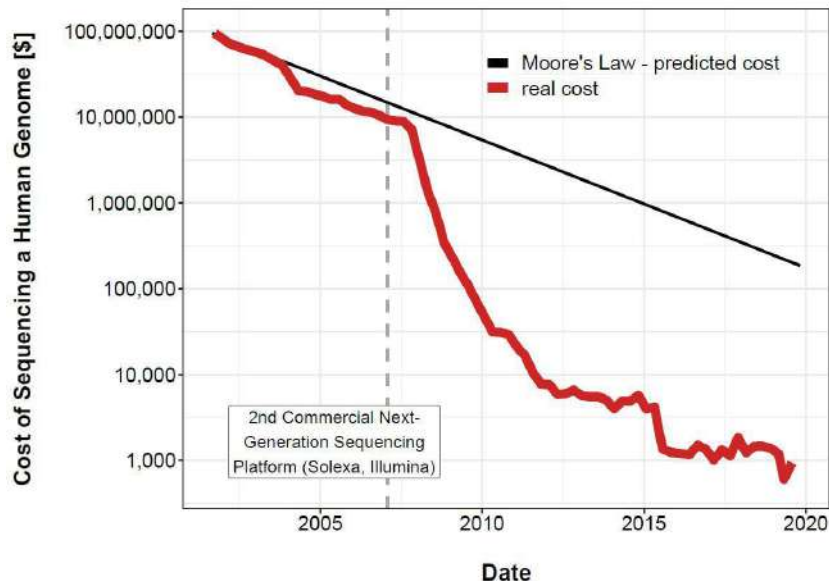
DNA volgorde kan bepaald worden!

1977 Fred Sanger (enzymatisch) en Maxim and Gilbert (chemisch)
 Stretches van 10-tallen basen en later 100-en basen (Sanger methode)
 In de jaren 90 vorige eeuw automatisering

DNA volgorde kan grootschalig bepaald worden!

Next generation sequencing

Informatie moet geprocessed en beschermd worden

Bio-informatica is belangrijk en voortdurend in ontwikkeling

Datacenters en computercapaciteit:

TCGA: 20.000 kanker en matched normal samples (33 types van kanker)

100.000 mensen in UK Genome project (2018) > 5.000.000 (eind 2023)

Frans initiatief > 235.000 personen per jaar tussen 2020-2025

Duitsland gedecentraliseerd, integratie van data op nationaal niveau. Stricte scheiding tussen onderzoek en kliniek

Ethische aspecten: Informatie verstrekken aan donors? Aan hun verwanten?

Overleden en wilsonbekwame personen? Kinderen? Rol bedrijfsleven?

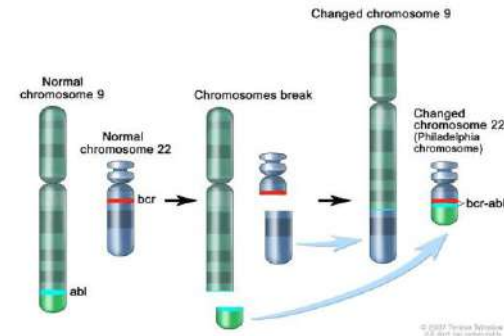
- Moleculaire diagnose en prognose
- Precision medicine
- Ziekte monitoring (Minimal Residual disease (MRD))
- Biologische aspecten:
  - Exogene factoren?
  - Welke genen zijn betrokken bij tumorgroei, metastases en resistentie?
  - Verschillen in agressiviteit van tumoren?

Chromosomale afwijkingen en kanker

Abnormale chromosomen: Genetische verandering in een cel geeft groeivoordeel en leidt tot tumor (chronische myeloïde leukemie)

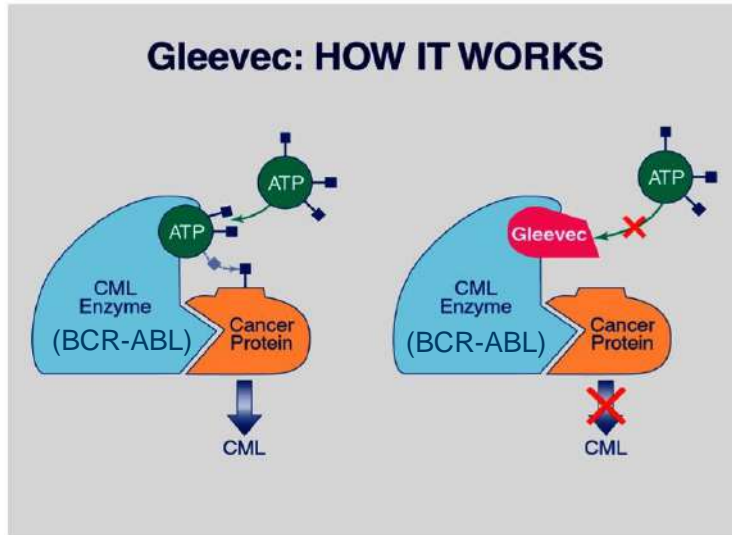
Nowell en
Hungerford, 1960

Translocatie waarbij BCR en ABL betrokken zijn. Dit fusie product codeert voor een abnormale kinase dat celdeling stimuleert.

Chromosomale afwijkingen en kanker: Precision medicine

Mei 2001

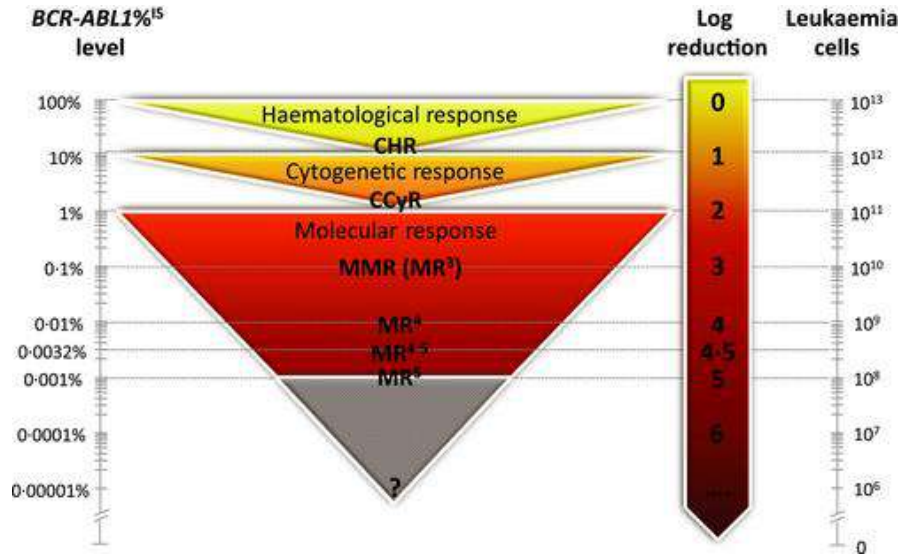

Gleevec (Imatinib) blokkeert BCR-ABL activiteit (Goodman et al., 2013)

CML is nu een chronische ziekte, maar aantal patiënten is sterk toegenomen

Chromosomale afwijkingen en kanker: MRD

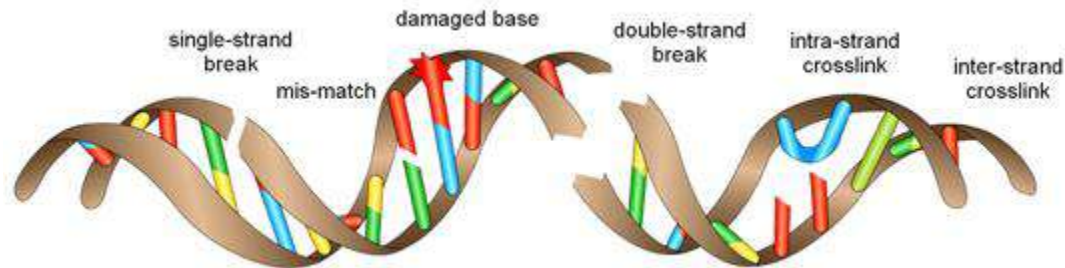
Gleevec resistentie door mutaties in BCR-ABL
Te bepalen met NGS

2e,3e,4e generatie remmers ontwikkeld

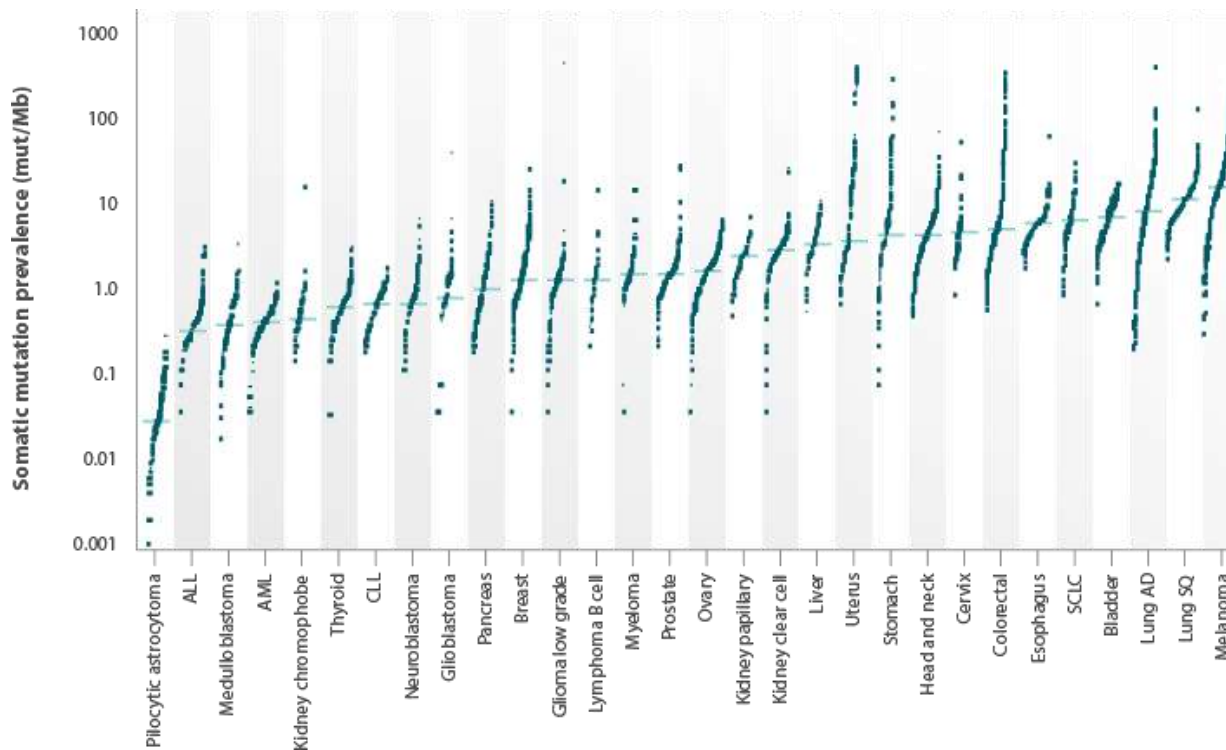
BCR-ABL detectie met Q-PCR is 1000 x gevoeliger dan cytogenetische analyse

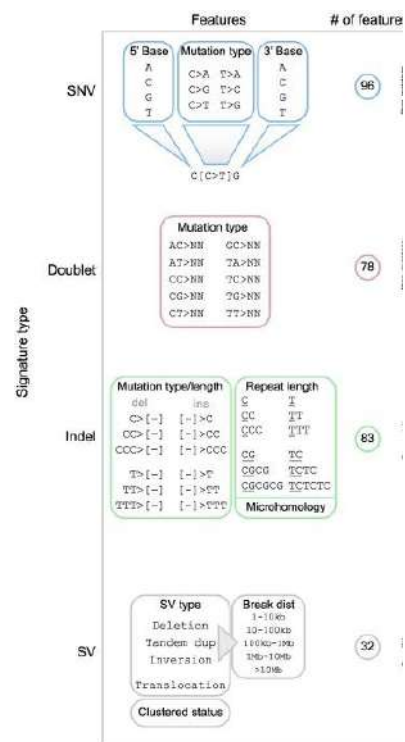
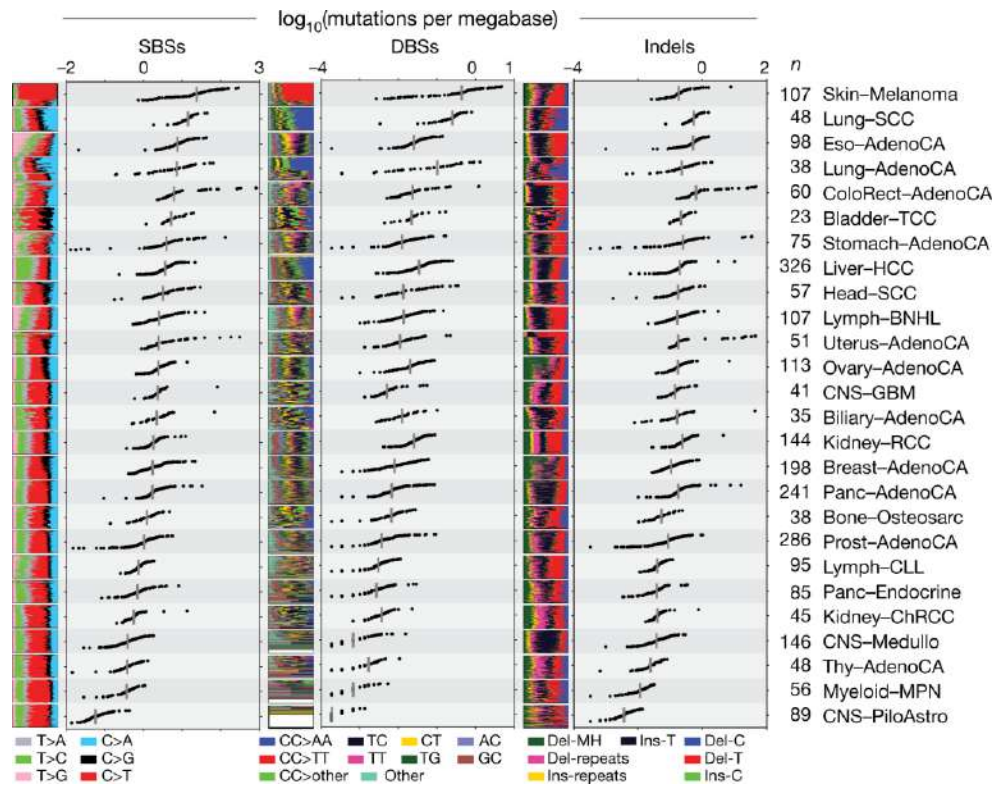
Carcinogene stoffen binden aan DNA >
DNA schade en mutaties

“Mutation burden” in verschillende kankertypes

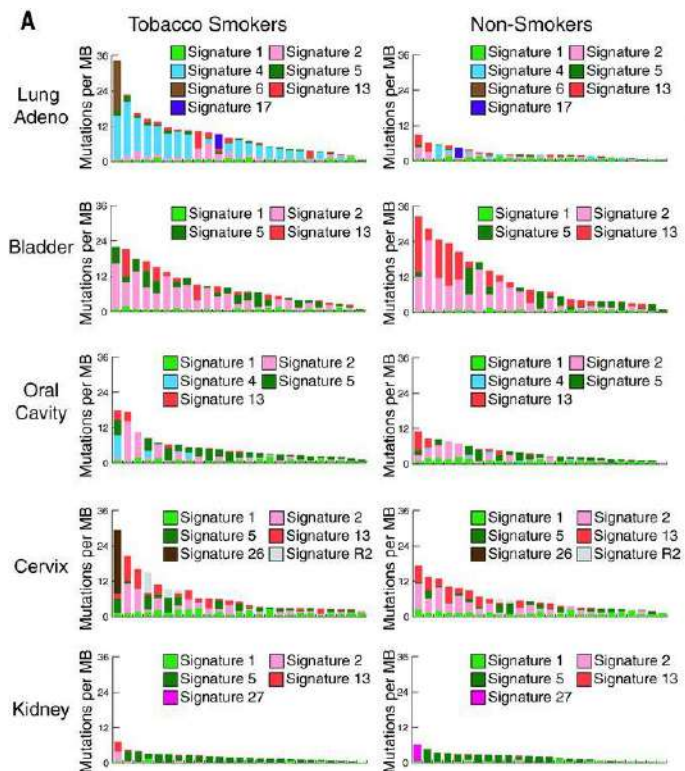

DNA-schade signatures (DNA-scars)

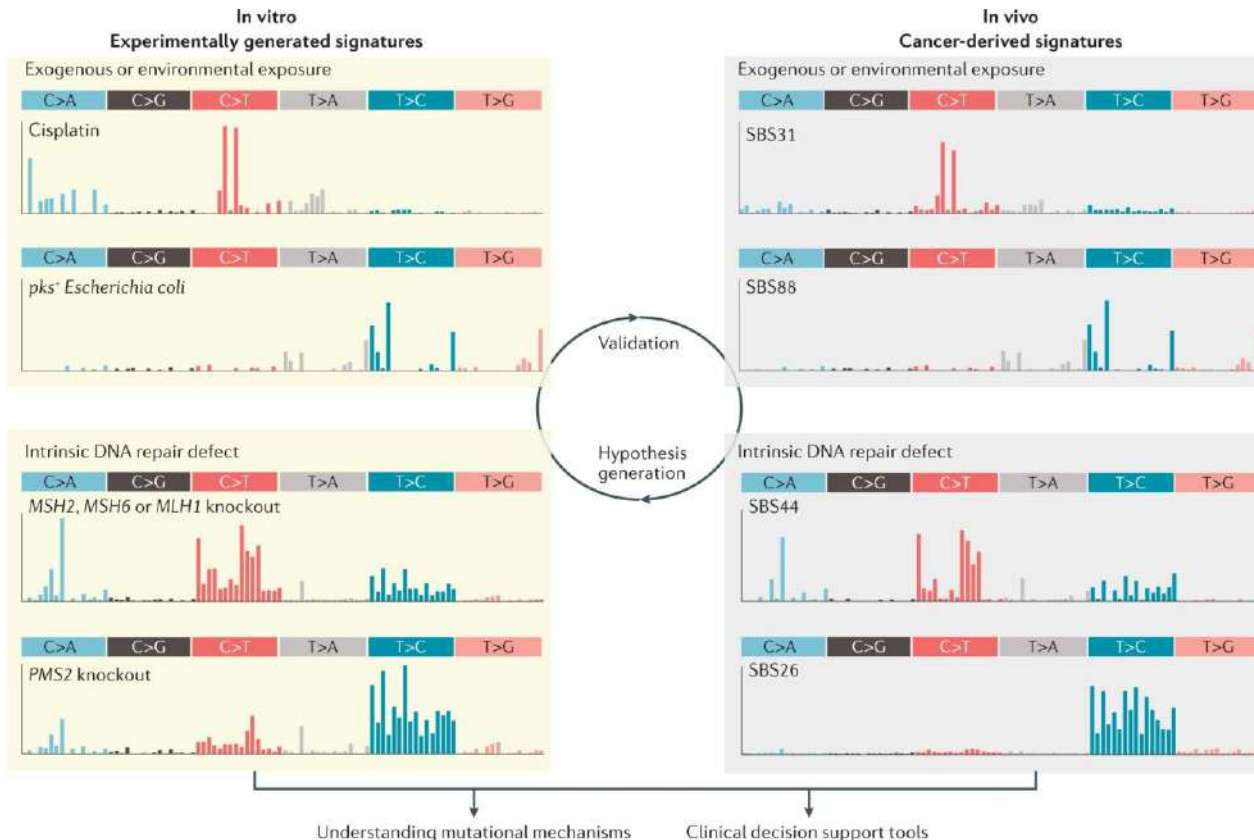
Brady et al., TIG 2022

DNA-schade signatures (DNA-scars)

Alexandrov et al. Science 2016

DNA-schade signatures (DNA-scars)

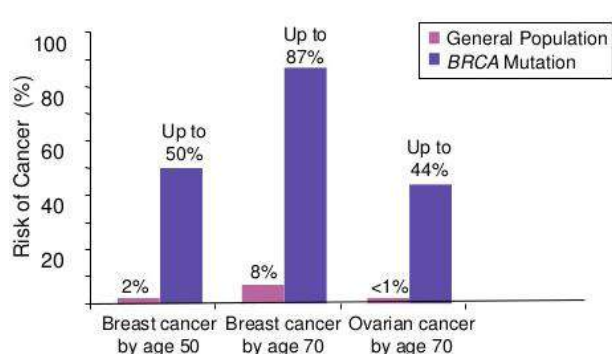
Hoe ontstaat kanker? Door erfelijke factoren?

Borstkanker komt veel vaker voor in bepaalde families (Broca, 1866)

Vrouwen hebben hogere kans op borstkanker als moeder overleden is aan borstkanker (Lane-Clayton, 1926)

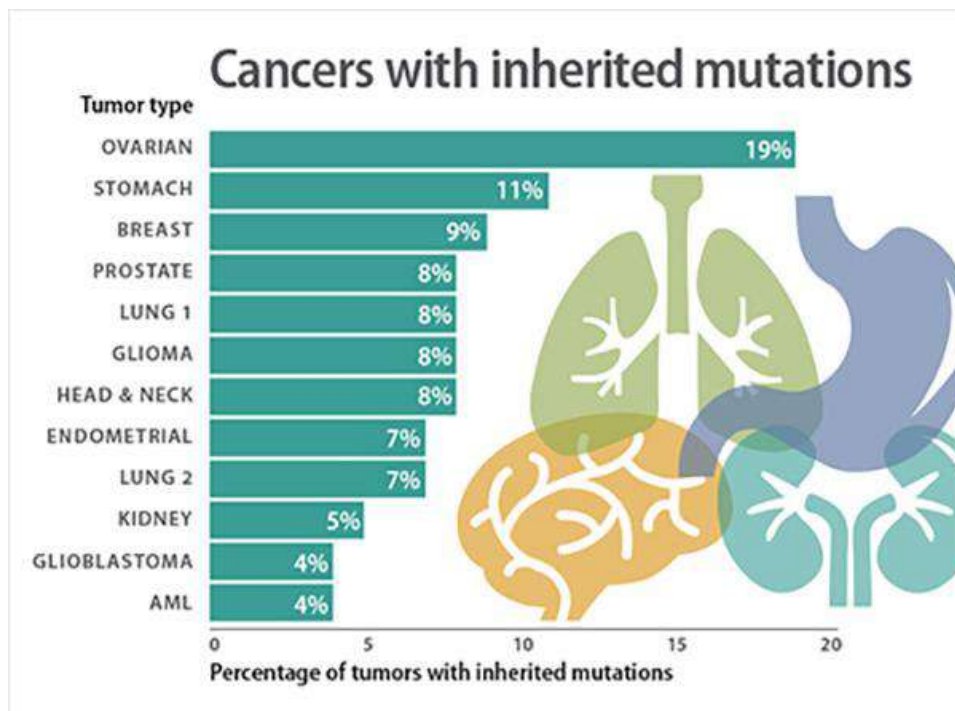
In 1990 gelinked aan een regio op chr. 17 (17q21; gen naam BRCA1)

In 1994 BRCA1 gesequenced.

5-10% van alle borstkankers is erfelijk bepaald
Naast BRCA1 ook BRCA2, maar niet de enige genen!

Hoe ontstaat kanker? Door erfelijke factoren?

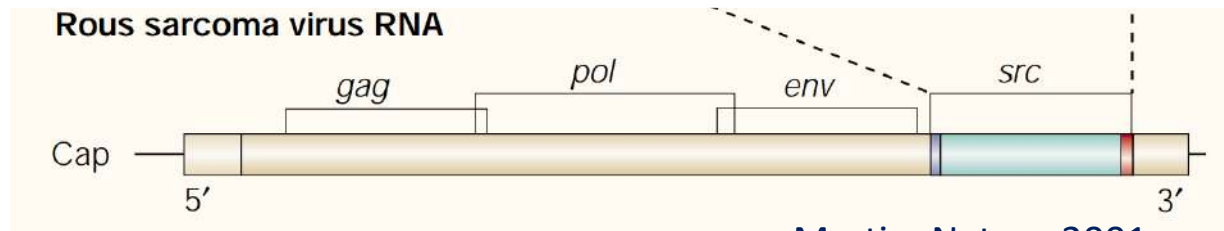
Virussen en kanker

Varmus en Bishop 1977

Andere oncogene virussen:
Fes, Jun, Sis, Myb,
Rel, Abl, ErbA, ErbB
K-Ras, H-Ras
En meer.....

V=virale en
C=cellulaire variant

Ook virussen die
interfereren met
apoptosis (HPV)

Martin, Nature 2001

Oncogenen:

–gen dat indien gemuteerd of ongewoon hoog tot expressie komt bijdraagt aan de omzetting van een normale cel in een kanker cel

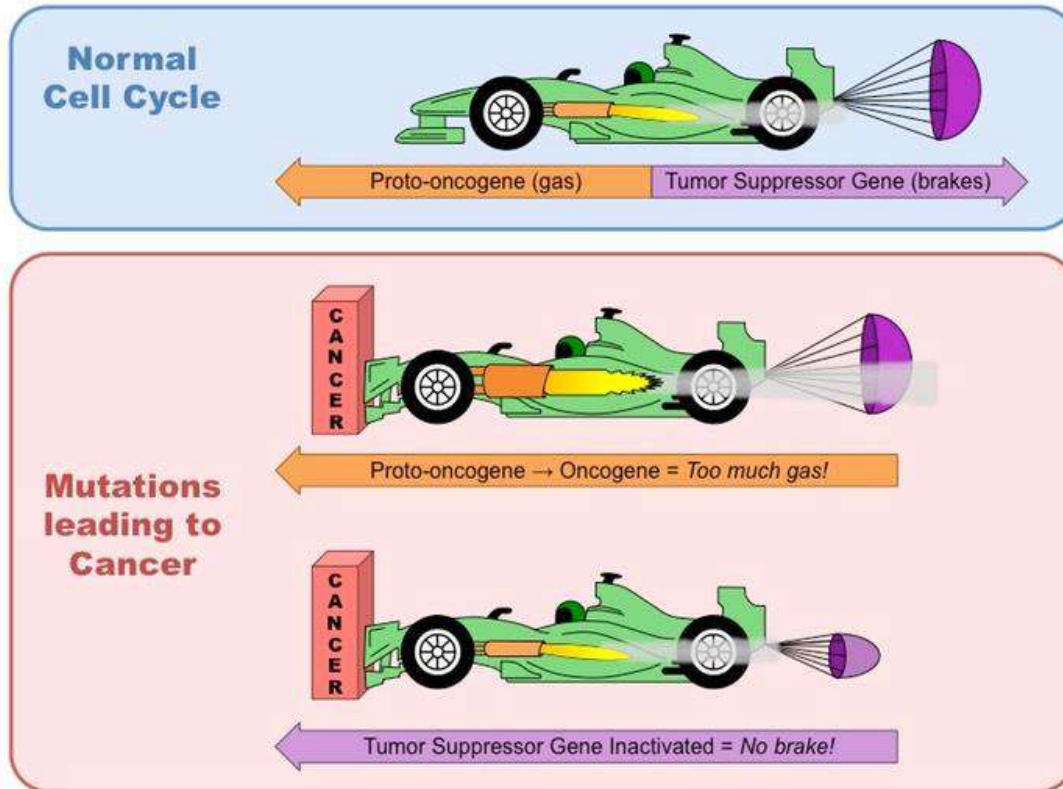
Proto-oncogenen:

– de cellulaire equivalent die bijdraagt aan normale groei en deling van cellen.

Tumorsuppressor genen:

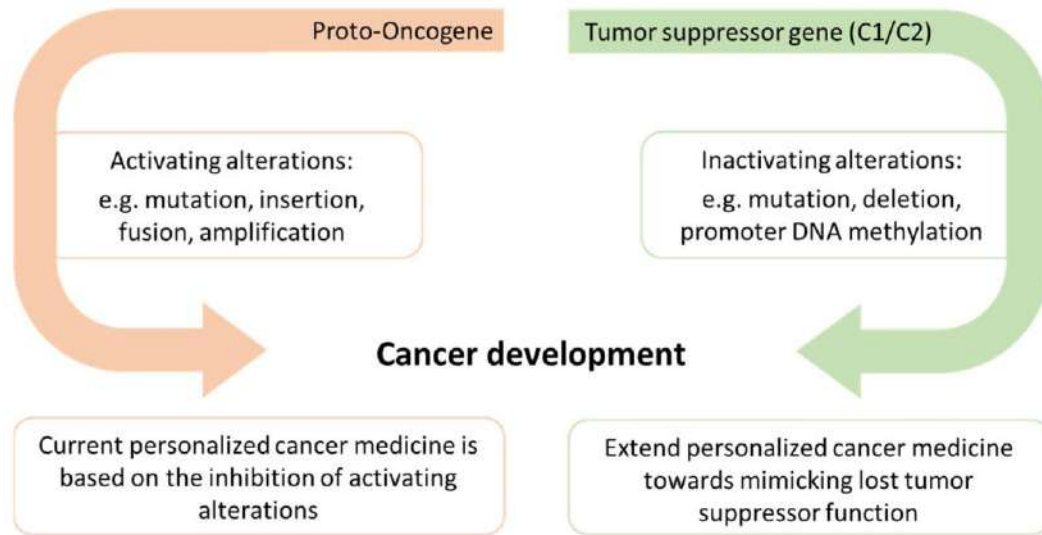
Onderdrukt ontstaan van kanker. Bijv. remmen van groei/differentiatie, bevorderen van DNA reparatie, apoptose (geïnduceerde celdood)

(Proto)oncogenen en tumorsuppressor genen

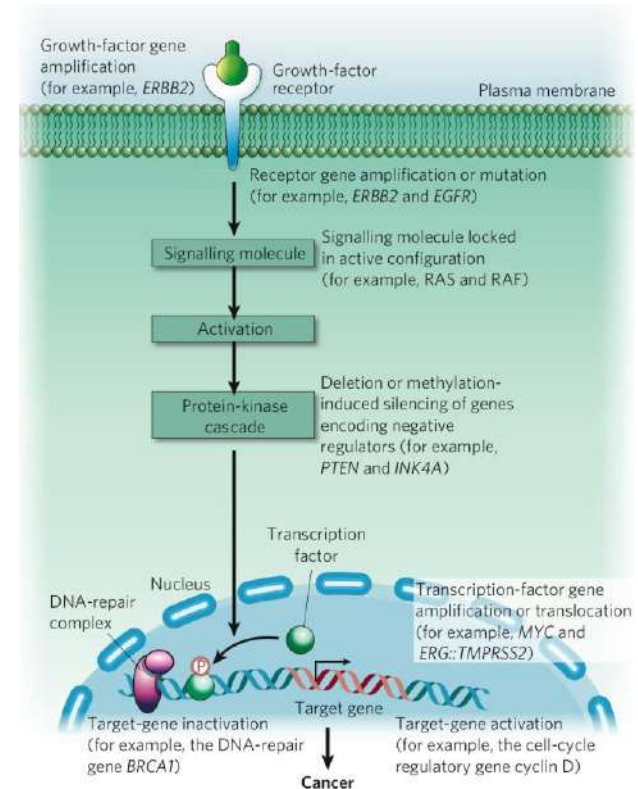

BioNinja

Onco-en tumorsuppressor genen in signaaloverdracht

Dahl et al., Cancers 2022

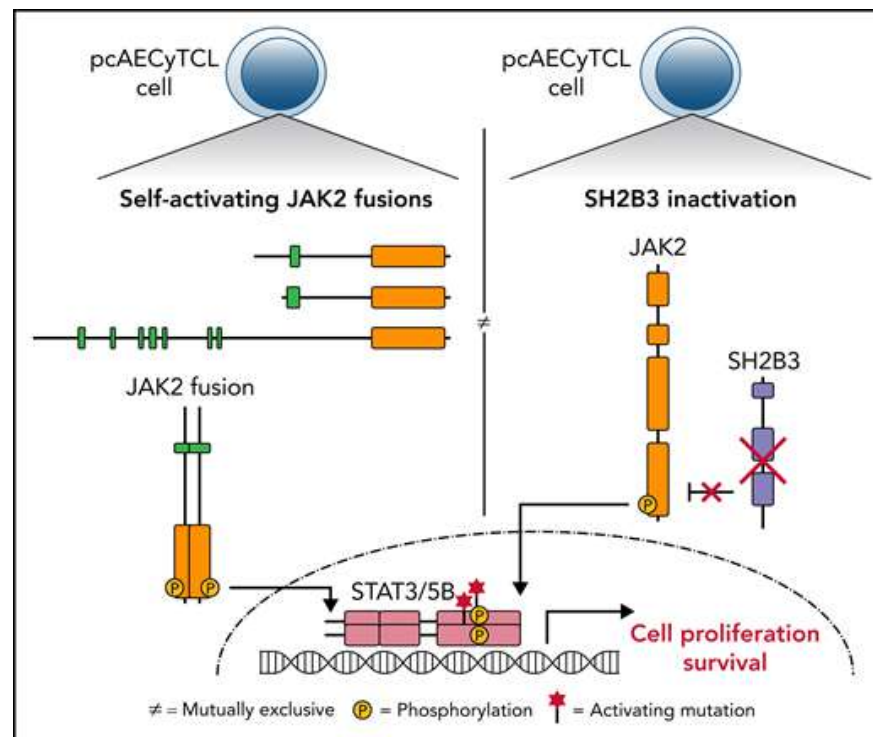
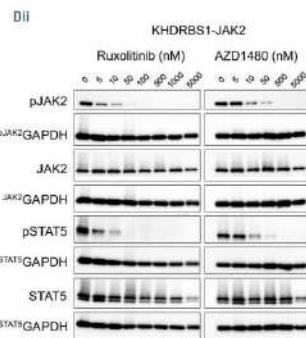
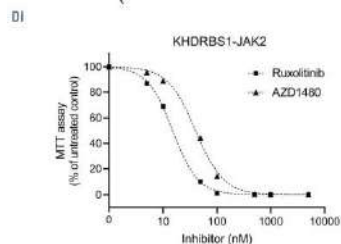
Combinatie van translocaties, deleties en mutaties in pcAECyTCL

Bijzonder aggressief cutaan T-cel lymfoom (CD8+)

Analyse mbv whole genome en transcriptoom (12 pts)

Targeted sequencing

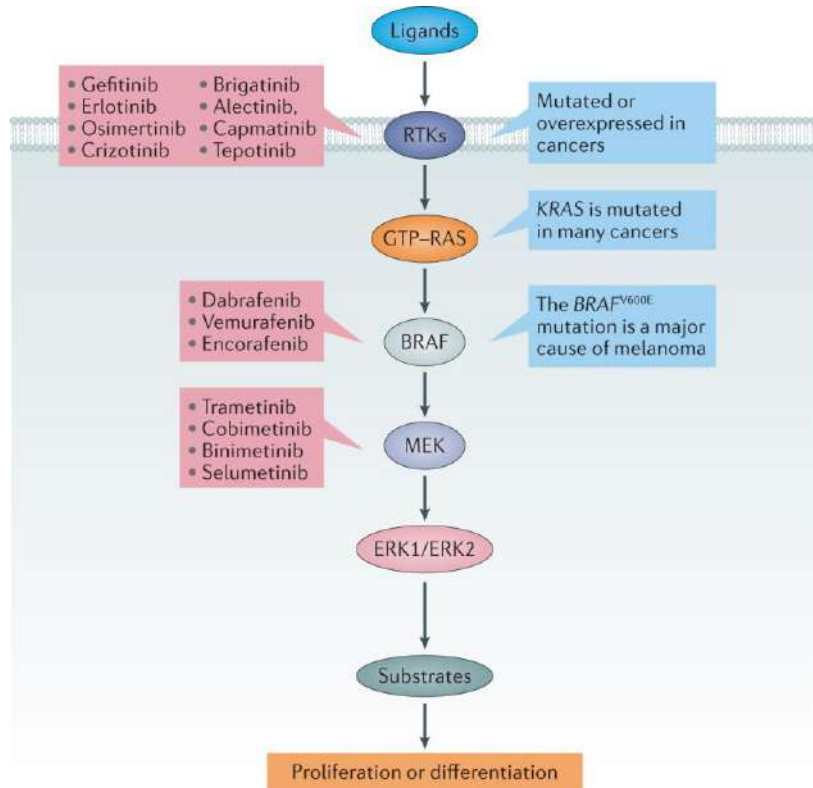
Immunohistochemie en functionele studies

Bastidas Torres et al., Hematologica, 2021

Tensen et al., Blood, 2022

Medicijnen gericht op (mutaties in) oncogenen betrokken bij signaaloverdracht

Gleevec (Imatinib) eerste medicijn in 2001

In 2021 76 goedgekeurd door FDA voor behandeling van kanker.

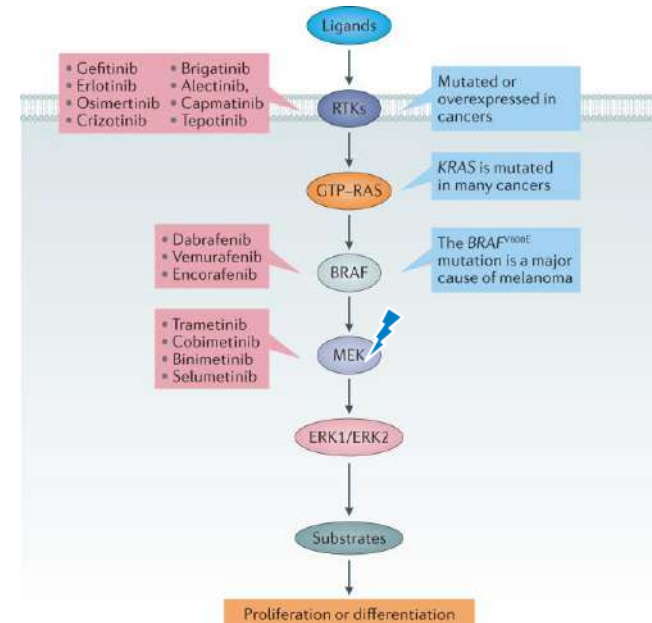
Vemurafinib resistentie bij behandeling melanoom

Week 15 na start
behandeling

Wagle et al., JCO 2011

NGS analyse van tumoren

Combinatie therapie:
vemurafenib/cobimetinib

Medicijnen gericht op (mutaties in) oncogenen bij dieren?

TABLE 1 Currently Available Veterinary Oncology Therapeutics
Approved or Licensed in the United States

TRADE NAME	COMPOUND NAME	MANUFACTURER	INDICATION	REGULATORY STATUS
Immunocidin ^a	Mycobacterium cell wall fraction	NovaVive	Mammary tumors	USDA licensed
Laverdia-CA1	Verdinexor	Anivive/Dechra	Lymphoma	FDA conditional approval (2021)
Oncept ^b	Canine melanoma vaccine, DNA	Merial/Boehringer Ingelheim	Melanoma	USDA licensed (2010)
Palladia	Toceranib phosphate	Zoetis	Mast cell tumor	FDA approved (2009)
Stelfonta	Tigilanol tiglate	QBiotics/Virbac	Mast cell tumor	FDA approved (2020)
Tanovea	Rabacfosadine	VetDC/Elanco	Lymphoma	FDA approved (2021)

^aPublished data on this therapeutic are limited at this time.

^bCurrently only available to specialists.

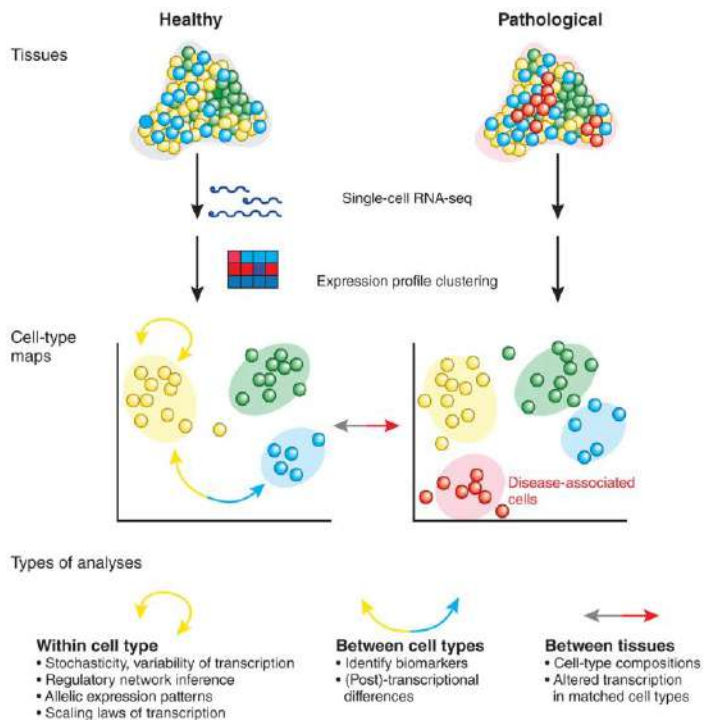
FDA=Food and Drug Administration, USDA=United States Department of Agriculture

2022

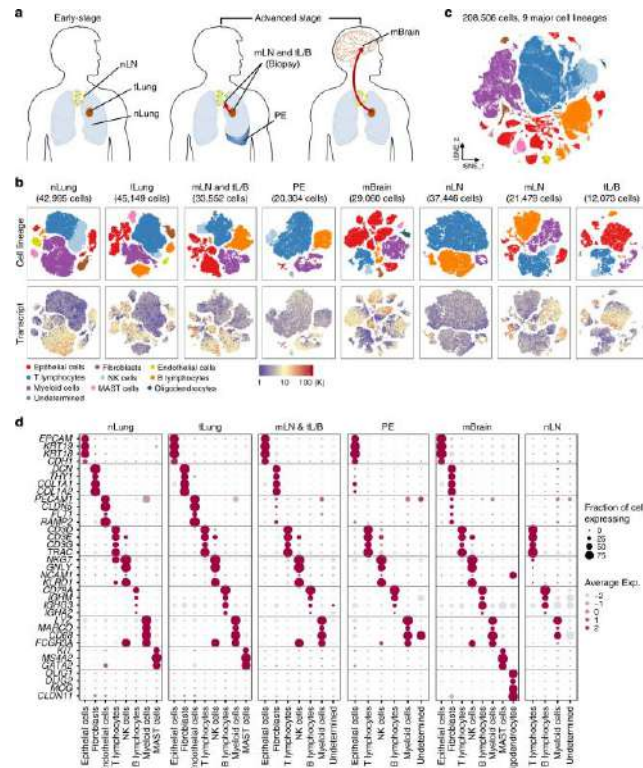
Toceranib: Algemene VEGFR en PDGFR blocker

In Europa: Masitinib (c-Kit blocker)

Nieuwe ontwikkelingen in oncologie: Single cell sequencing

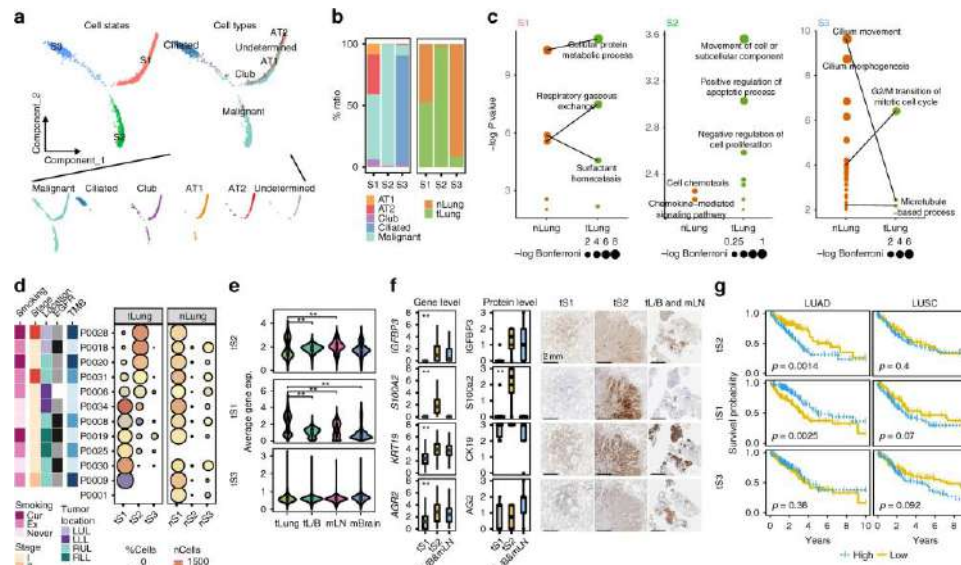
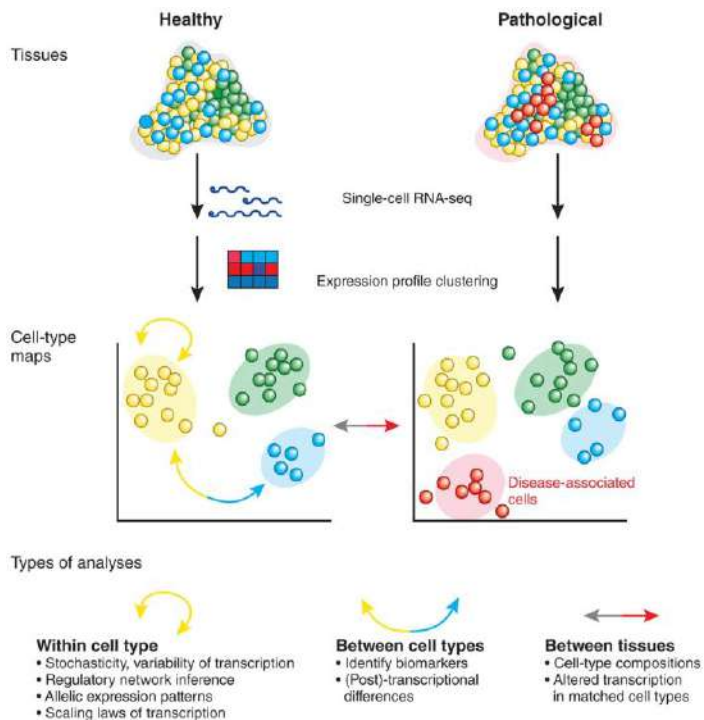
Sandberg. Nature Methods 2013

Kim et al. Nature Communications 2020

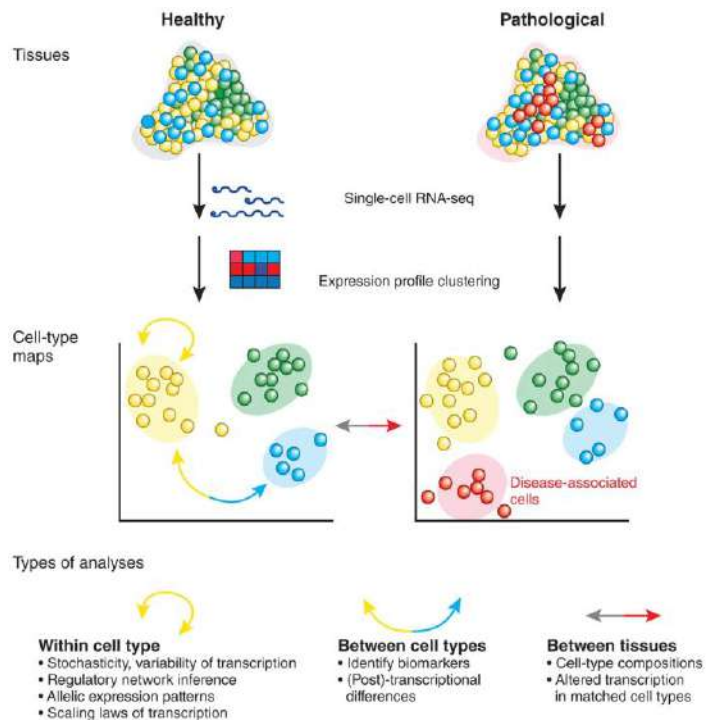
Nieuwe ontwikkelingen in oncologie: Single cell sequencing

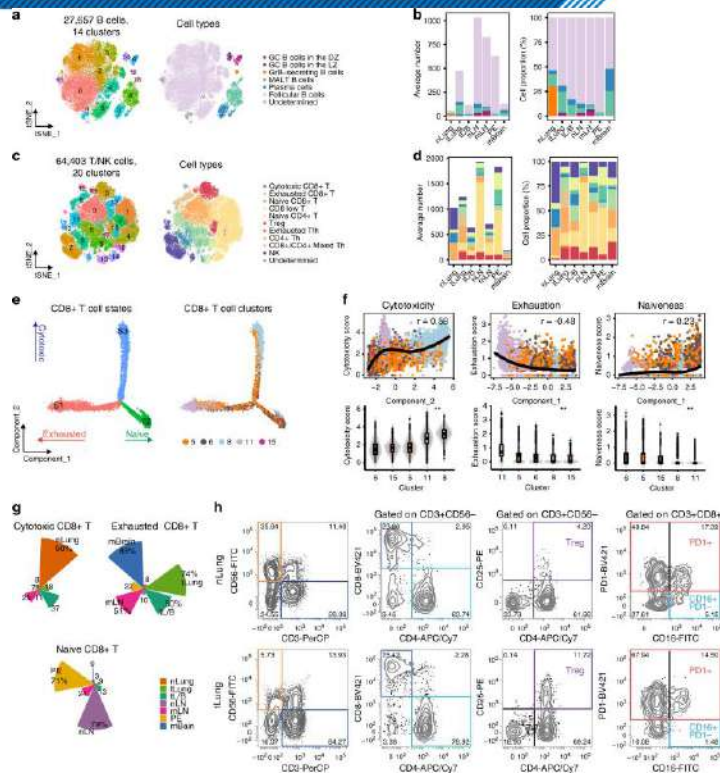
Kanker cel mRNA signatures en relatie met overleving

Sandberg. Nature Methods 2013

Nieuwe ontwikkelingen in oncologie: Single cell sequencing

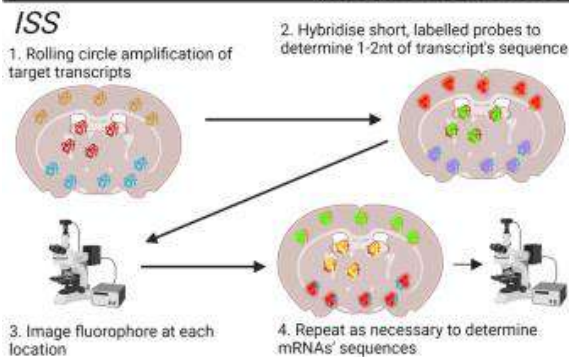
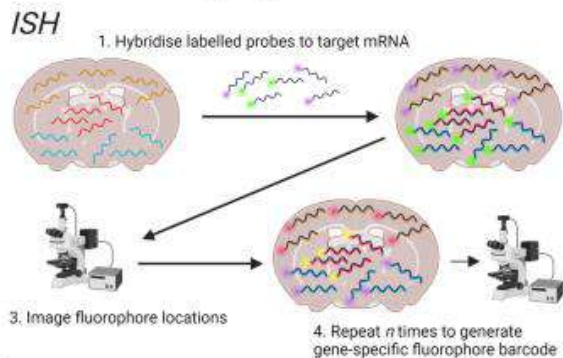
Sandberg. Nature Methods 2013

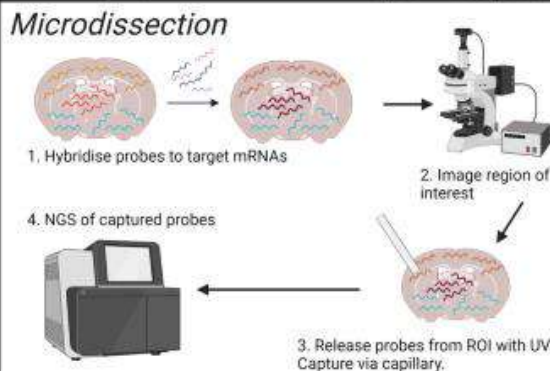
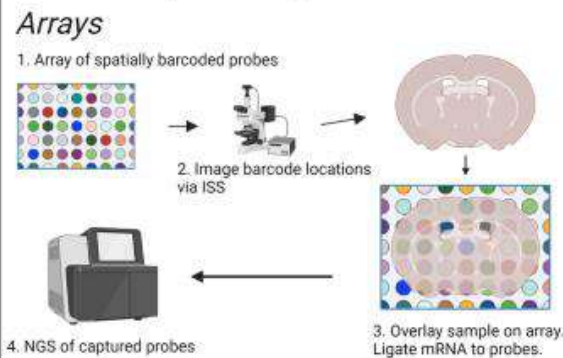
B cel- en T/NK cel-mediated immuun reacties tijdens
progressie van longkanker

Nieuwe ontwikkelingen in oncologie: Spatial transcriptomics

Imaging methods

Sequencing methods

Nieuwe ontwikkelingen in oncologie: Cel vrij DNA en 'liquid biopsies'

Liquid Biopsy Discordance: Biological or Technical Limitation?

Advantages

- Noninvasive
- Early detection
- High throughput
- Personalized therapy

Challenges

- Tumor heterogeneity
- Complex variants
- Low tumor DNA shed
- Lab-specific bias

NGS*
*Next-generation sequencing

Source of discordance: Plasma assay vs orthogonal tissue analysis

PPV* range of plasma vs tissue: **36% to 80%**

*Positive predictive value

False positive
Lab-specific biases

False negative
Technical differences

Commercial plasma tests reveal that technical factors may be a major source of discordance

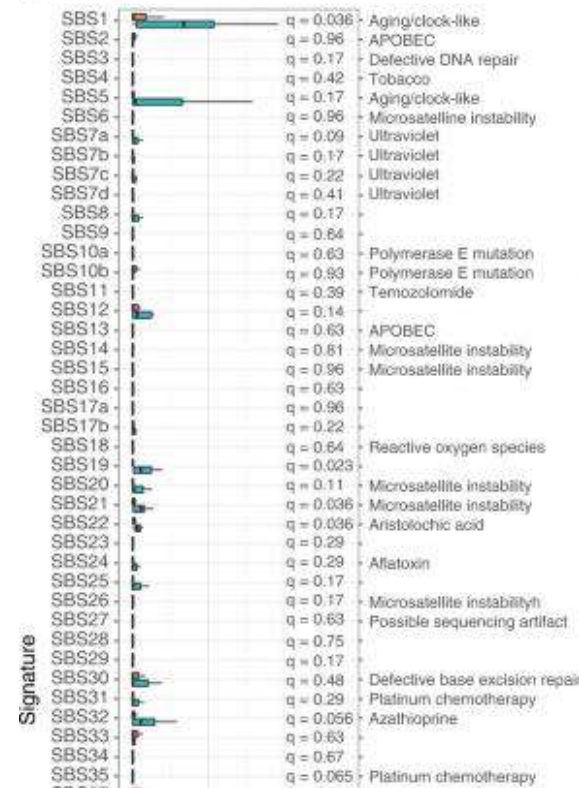
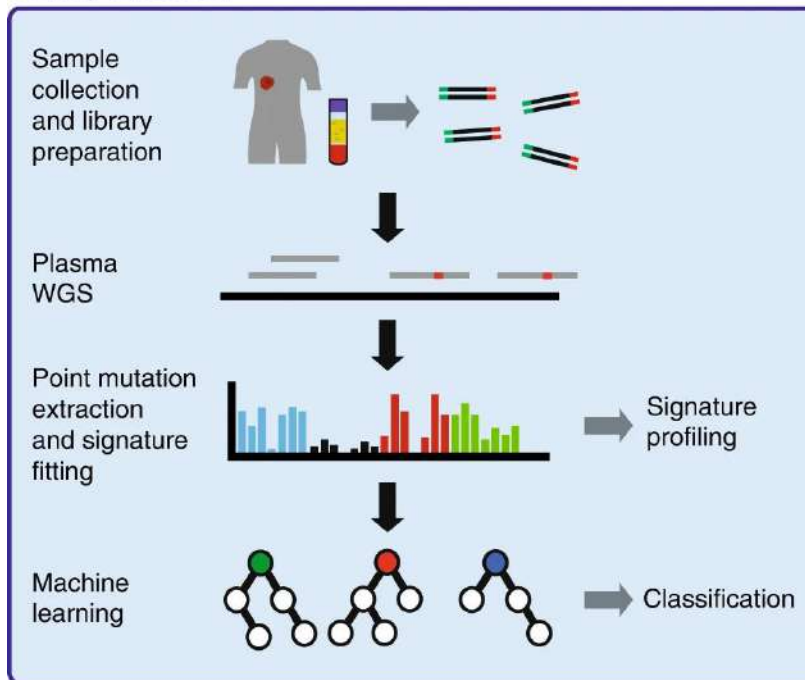
Does Testing Error Underlie Liquid Biopsy Discordance?
DOI: 10.1200/PO.18.00408

JCO* Precision Oncology
An American Society of Clinical Oncology Journal

Nieuwe ontwikkelingen in oncologie: Combinatie van cel vrij DNA en DNA-signatures

Darmkanker patienten (en gezonde controles)

Pointy overview

Wan et al., Nature 2022

Sequentie technologie zal verder verbeteren:

Meer basen, minder geld, nauwkeuriger en sneller (b.v. Nanopore™)

Bio-informatica zal verbeteren:

Referentiegenomen compleet, mapping nauwkeuriger en sneller

Diagnostiek:

Screening gevoeliger (DD-PCR), In situ technologie (spatial transcr.), AI

Research:

Meer inzicht in tumor heterogeniteit en evolutie

Meer en betaalbare functionele tests om:

- drivers, passengers te onderscheiden
- aangrijpingspunten voor therapie te identificeren

Leids Universitair
Medisch Centrum

Dank voor de aandacht

Vragen?

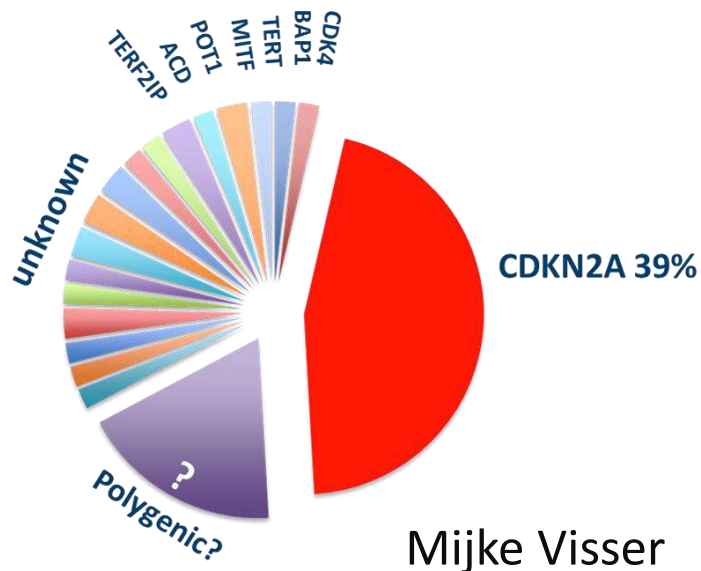
Erfelijke huidkankers

Xeroderma pigmentosum

Betreft mutatie in DNA repair gen (Meestal [XPC](#), [ERCC2](#), of [POLH](#))

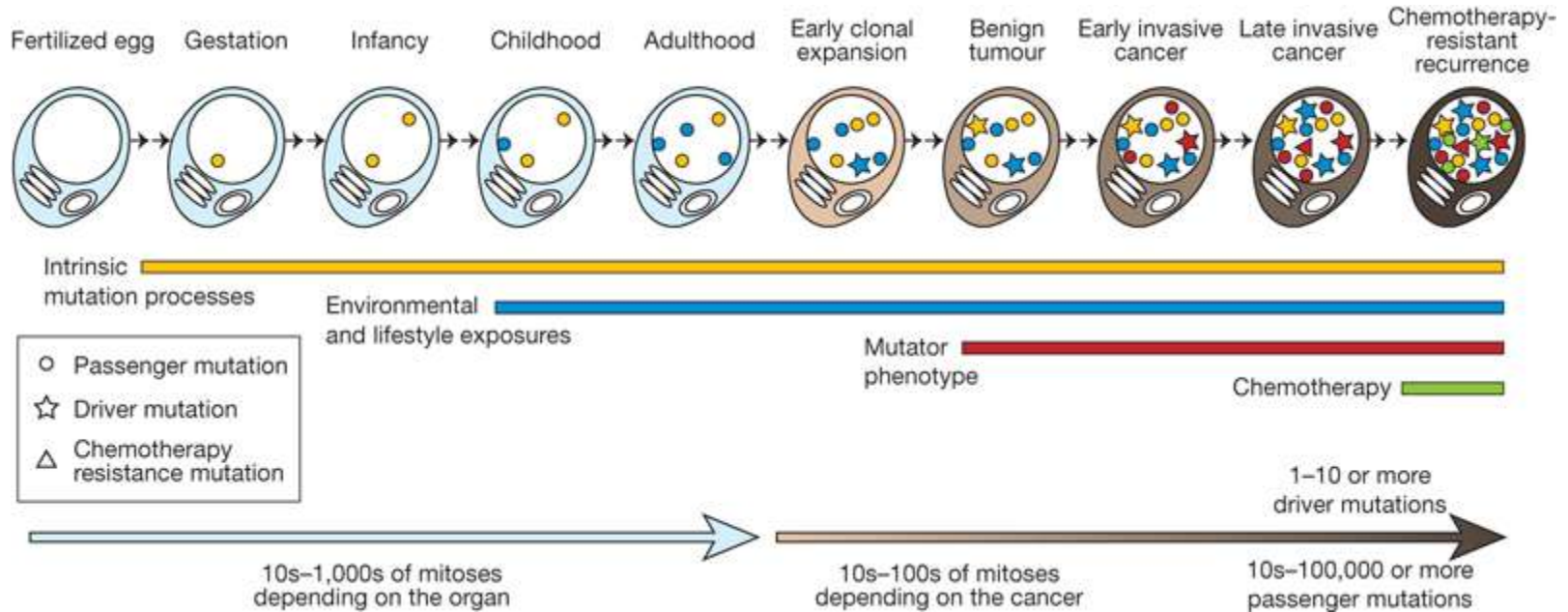
Familial melanoom:

CDKN2A meest voorkomend

Drivers en passengers

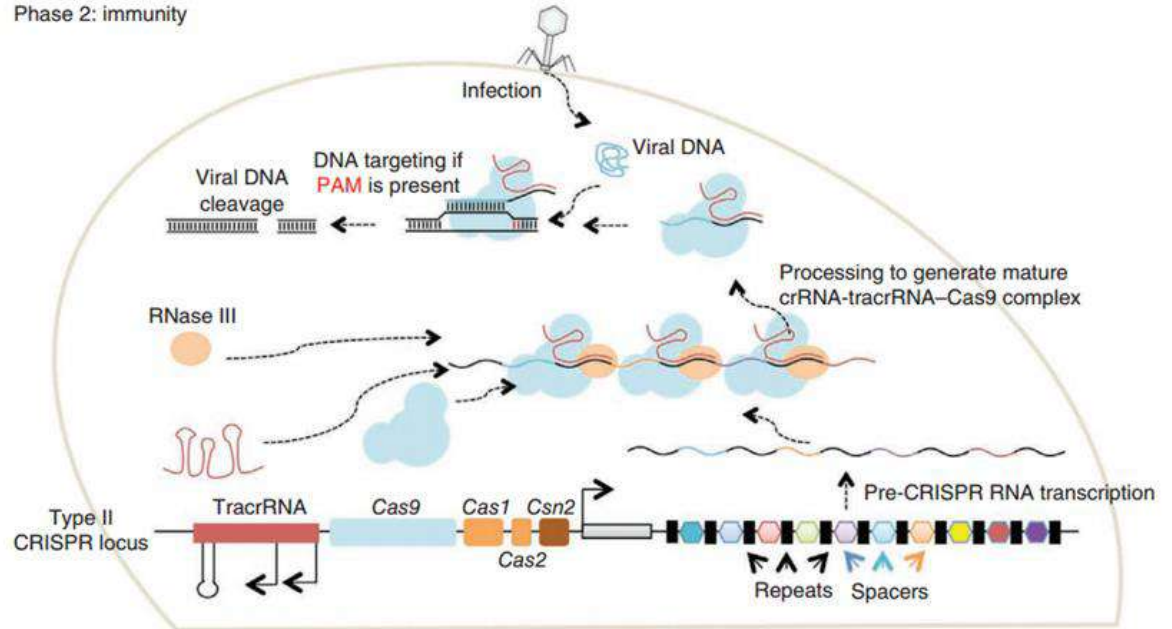
Stratton et al. Nature 2009

Revolutie in Genoom editing: Functionele tests

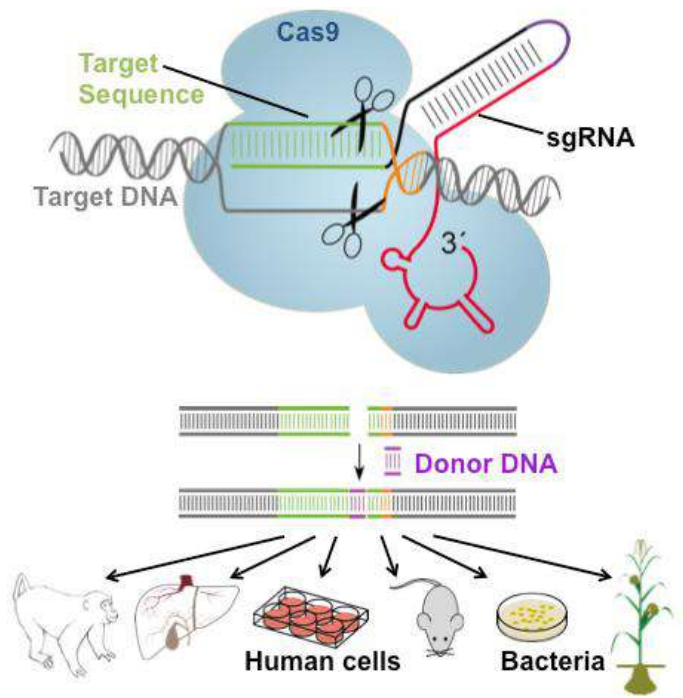
Kunstwerk in tuin
Louis Pasteur (Arbois)

Phase 2: immunity

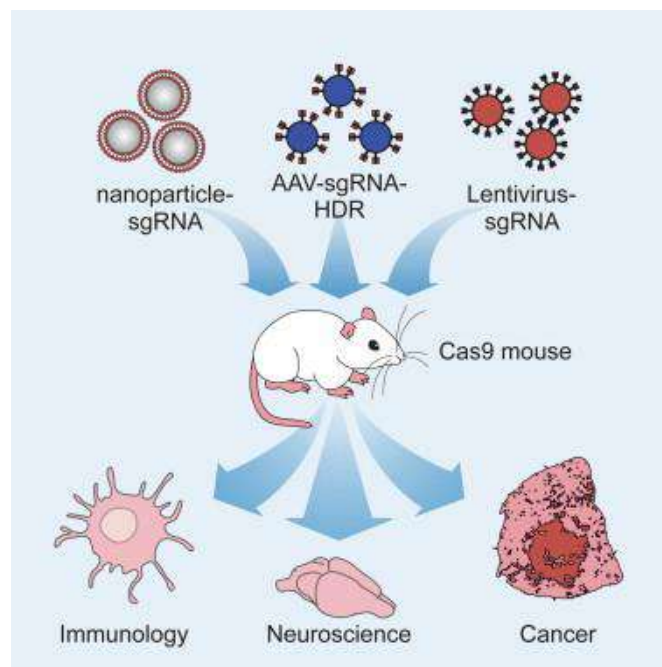

SUSTC-Shenzhen, iGEM 2014

Cas9 eiwit werkt ook in eukaryote cellen!

Fondation Louis Jeantet

Platt et al Cell 2014

